

פרק ו':

משנה א': הקדמה: במשנה מובאים מספר דינים, סדר קניית השעירים, מה הדין אם מת אחד מהשעירים והאם דינה של חטאת ציבור היא כמו חטאת יחיד

שני שעירי יום הכפורים שני שעירי עזים שלוקחים ביום כיפור שהאחד לה' והשני לעזאזל **מצותן שיהיו שוין** לכתחילה צריכים הם להיות שוים – דומים בדברים הבאים: **במראה** שיהא צבעם דומה, שניהם לבנים או שניהם שחורים, **ובקומה** שיהיו שווים בגובה שלהם, **ובדמים** שיהיו שווים במחירם, **ובלקיחתן כאחד** ומצווה לקנותם בבת אחת, ודבר זה נלמד מכך שכתוב שלוש פעמים **שני שעירים** ללמדנו שיהיו שווים במראה, בקומה ובלקיחתן כאחד, **ואף על פי שאינן שוין כשרין** אם אין השעירים שווים – כשרים בדיעבד.

לקח אחד היום ואחד למחר אם קנאם בנפרד אחד היום ואחד לאחר זמן, **כשרין** בדיעבד, כי כל הדרש שדרשו שיהיו שווים זה רק למצווה לכתחילה ולא לעכב. **מת אחד מהן** אם אחד מהשעירים מת, דינו תלוי: **אם עד שלא הגריל מת** אם מת לפני הגורל **יקח זוג לשני** יקנה שעיר אחר שיהיה זוג לשעיר הנותר, **ואם משהגריל מת** ואם מת אחד מהשעירים לאחר הגורל, **יביא זוג אחר ויגריל עליהם בתחלה** מביא שני שעירים אחרים ומפיל עליהם גורלות מתחילה, **ויאמר** וכך אומר: **אם של שם מת** אם השעיר שעלה בגורל לשם מת, **זה שעלה עליו הגורל לשם יתקים תחתיו** השעיר שעלה עליו הגורל בגורל החודש לשם יהיה במקומו, **ואם של עזאזל מת** ואם השעיר שעלה בגורל הראשון לעזאזל מת, **זה שעלה עליו הגורל לעזאזל יתקיים תחתיו** השעיר שעלה בגורל החודש לעזאזל יהיה במקומו. ומה יעשו עם השעיר השני שמהזוג הראשון? **והשני ירעה עד שיסתאב** השעיר השני ירעה עד שיפול בו מום **וימכר**, **ויפלו דמיו לנדבה** וימכרוהו ודמיו ילכו לנדבה – לקיץ המזבח – לקרבנות נדבה בזמן שהמזבח בטל.

והטעם לכך תלוי בדין ומחלוקת שהמשנה מפרטת: **שאינן חטאת צבור מתה** בחטאת יחיד הדין הוא שאם אדם הפריש בהמה לחטאת ואבדה והקריב אחרת במקומה ולאחר מכן מצאו את הראשונה, שמים אותה ברפת בלי אוכל עד שמתה.

אומר ת"ק שדין זה חל רק על חטאת יחיד אבל לא בשעירי יום הכיפורים שהם חטאת ציבור ועל כן ירעה עד שיסתאב.

רבי יהודה אומר: תמות רבי יהודה חולק וסובר שגם חטאת ציבור דינה כחטאת יחיד שסוגרים אותה ברפת עד שמתה. **ועוד אמר רבי יהודה** עוד דין אמר רבי יהודה בנושא

זה: **נשפך הדם** אם נשפך הדם של השעיר הנשחט לפני שהכהן עשה את כל מלאכת ההזאה **ימות המשתלח** כיוון שצריך להביא זוג אחר ולעשות הגרלה כדי שיהיה שעיר שבדמו יעשה הכהן שוב את כל ההזאות וכיוון שרבי יהודה סובר שבעלי חיים נדחים, על כן השעיר המשתלח הראשון ימות כפי שהוסבר קודם. **מת המשתלח** ואם מת השעיר שנשלח לעזאזל לפני שסיימו להזות את כל ההזאות בשעיר הנשחט **ישפך הדם** שופך את הדם של שעיר הנשחט ומביא זוג אחר ומגריל עליהם שוב.

המחלוקת של ת"ק ורבי יהודה: במת משתלח אין מחלוקת שישפך הדם כי לפי כולם שחוטים נדחים. רק בנשפך הדם מחלוקת – לר"י בעלי חיים נדחים ולת"ק אין נדחים, ואין הלכה כר"י אלא כת"ק שאין בעלי חיים נדחים.

משנה ב': הקדמה: סדר הוידוי שעושה הכהן גדול אצל שעיר המשתלח

בא לו אצל שעיר המשתלח לאחר שהכהן הגדול גמר את מתנות הדם של הפר והשעיר, בא לשער המזרח שם עומד השעיר העומד לשילוח **וסומך שתי ידיו עליו ומתודה** וסומך בין קרניו ומתוודה על כל ישראל **וכך היה אומר:** וזהו נוסח הוידוי **אנא השם. עו, פשעו, חטאו לפניך עמך בית ישראל** משנה זו היא כרבי מאיר, אך הלכה כחכמים שאומרים חטאו, עו, פשעו- לפי גודל החטא, שחטאו זה שוגג, עו זה הזדונות, ופשעו זה המרדים – העושה להכעיס. **אנא בשם** ומבקש בשם המפורש **כפר נא לעוונות ולפשעים ולחטאים שעו ושפשעו ושחטאו לפניך עמך בית ישראל ככתוב בתורת משה עבדך לאמר:** שכך כתוב בתורה שיום זה הוא יום סליחה וכפרה: **כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו,** וגם כאן הזכיר את שם המפורש כי עשר פעמים הזכיר כהן גדול את שם המפורש ביום כיפורים. **והכהנים והעם העומדים בעזרה כשהיו שומעים שם המפורש שהוא יוצא מפי כהן גדול היו כורעים ומשתחוים ונופלים על פניהם ואומרים: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד** הכהנים והעם היו כורעים על ברכיהם ומשתחוים בפישוט ידים ורגלים ועונים בשכמל"ו.

משנה ג': הקדמה: מי מוליך את השעיר המשתלח?

מסרו למי שהיה מוליכו לאחר הוידוי מסר הכהן הגדול את השעיר לממונה שמוליכו למדבר. **הכל כשרין להוליכו** מצד הדין כשרים כולם – גם ישראלים – להוליכו, **שנאמר:** **"ושלח ביד איש עתי המדברה"** – איש להכשיר את הזר. **אלא שעשו הכהנים גדולים קבע ולא היו מניחין את ישראל להוליכו** הכהנים הגדולים עשו מנהג קבוע שדווקא כהן יוליכו ולא ישראל, **אמר רבי יוסי** רבי יוסי מביא עובדא למעשה **מעשה והוליכו ערסלא וישראל היה** ידוע לי מקרה שהוליכו אדם בשם ערסלא והיה ישראל.

משנה ד': הקדמה: במשנה מובא תקנה מיוחדת שעשו בהולכת השעיר וחשבון מדוע עשו עשר סוכות מירושלים עד הצוק

וכבש עשו לו עשו גשר מיוחד מהעזרה אל מחוץ לעיר בשביל מוליך השעיר **מפני הבבליים שהיו מתלשים בשערו ואומרים לו טול וצא וצא** את הכבש עשו מפני שהיו אלכסנדריים מתלשים בשערו של המוליך ואומרים לו טול מהר את השעיר וצא ואל תשהה את עוונותינו אצלנו, וכך כשהלך בכבש לא יכלו ליגע בו. וקורא אותם בבליים כי נעשה שם זה לגנאי בישראל לכל העושה דבר שאין רוח הבריות נוחה הימנו. **מיקירי ירושלים** האנשים החשובים שבירושלים **היו מלויין אותו עד סכה הראשונה** ליווהו עד סוכה ראשונה, שעשו מערב יום כיפור עשר סוכות שהיו בהם בני אדם שילוהו מסוכה לסוכה. **עשר סוכות מירושלים ועד צוק** מירושלים ועד ההר הגבוה והתלול שממנו היה דוחף את השעיר היו עשר סוכות, **תשעים ריס** היה המרחק מירושלים עד הצוק, שהם שנים עשר מיל, **שבעה ומחצה לכל מיל** כל שבעה ומחצה ריס הם מיל ומיל זה אלפיים אמה כתחום שבת שמותר ללכת בשבת ויום הכיפורים, יוצא שמירושלים ועד הסוכה הראשונה היה מיל וכך היה המרחק מסוכה לסוכה ומסוכה אחרונה לצוק היו שני מילין. **ויש האומרים** (רע"ב) רוס עם וא"ו שהם מאתים שישים ושש פסיעות, ושבעה ומחצה רוס הם אלפיים פסיעות פחות חמש קרוב למדת תחום שבת.

משנה ה': הקדמה: במשנה מתואר סדר הליכתו עם השעיר עד לראש ההר

על כל סכה וסכה אומרים לו בכל סוכה היו האנשים שיושבים בה אומרים לו: **הרי מזון והרי מים** אם כשל כוחך, הנה לפניך מזון ומים, כדי שייטב ליבו, ומובא שמעולם לא הוצרך אדם לכך אלא שאינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו. **ומלויין אותו מסכה לסכה** ויושבי הסוכה מלווים אותו עד סוכה הבאה, שמותר להם ללכת מרחק זה שהוא כתחום שבת **חוץ מאחרונה שבהן** חוץ מיושב הסוכה האחרונה **שאינו מגיע עמו לצוק** שאינו מלווה עד הצוק ממש אלא מלווה מרחק מיל בלבד, שמסוכה אחרונה עד הצוק שני מילין ואסור לו ללכת אלא מיל אחד, **אלא עומד מרחוק ורואה את מעשיו** ועומד בתוך התחום ומסתכל במעשי המשלח את השעיר, **והטעם** שאין עושים אחת עשרה סוכות מפני שצריך שיהיה "ארץ גזירה" ואם מותר ללכת עד שם יצא מכלל זה (תוס' יו"ט).

משנה ו': הקדמה: מה היו מעשיו של המשלח וכיצד שילח את השעיר ובדין נוסף מובאת מחלוקת: ממתי מטמא בגדים

מה היה עושה כאשר מגיע לצוק, מה עושה? **חולק לשון של זהורית** חוצה את הלשון של זהורית שקשר הכהן גדול בין קרניו **חציו קשר בסלע וחציו קשר בין שתי קרניו** קושר

חצי בסלע וחצי בין קרניו ודחפו לאחוריו ודוחפו בשתי ידיו והוא מתגלגל ויורד במורד ההר ולא היה מגיע לחצי ההר עד שנעשה אברים אברים מחמת גובה ההר והצוקים שבו.

וטעם חציית הלשון של זהורית וקשירתו: שאם יהיה כולו בין קרניו אולי לא יבחין אם מלבין ויהיה ליבו נוקפו, ואם כולו קשור בסלע יש חשש שילבין ולא ידחוף את השעיר שיחשוב שכבר נעשתה מצוותה או מחמת שמחה ישכת. ועל כן קשר חציו בסלע ואין חשש שילבין עד שלא תסתיים המלאכה כולה, ואחר-כך קושר בין קרניו ואין חשש שלא ידחוף אם ילבין שהרי הוא עסוק בו.

בא וישב לו תחת סכה אחרונה עד שתחשך לאחר מכן חוזר ויושב בסוכה אחרונה שצריך לשם כך ללכת שני מילין כי זה סכנה לשהות במדבר עד שתחשך.

כתוב בתורה: "והמשלח את השעיר לעזאזל יכבס בגדיו וגו'", **שואלת המשנה: ומאימתי מטמא בגדים** מתי חל עליו הכתוב שמטמא בגדים שמפני כך צריך אח"כ לכבס בגדיו? **משיצא חוץ לחומת ירושלים** לת"ק – מרגע שיוצא מחוץ לחומת ירושלים בדרכו לשלח את השעיר. **רבי שמעון אומר** רבי שמעון חולק וסובר **משעת דחיתו לצוק** רק כאשר דוחף את השעיר מהצוק, ות"ק דורש את המילה והמשלח משעת שלוח מטמא בגדים, ור"ש לומד לעזאזל שעד שלא דחף עוד לא חל עליו דין זה, ואין הלכה כר"ש.

משנה ז': הקדמה: מה עושה הכהן גדול בפר ושעיר העומדים לשריפה ומחלוקת דומה למשנה קודמת ממתי העוסקים בשריפתם מטמאים בגדים

בא לו אצל פר ושעיר הנשרפין בא הכהן הגדול לפר ושעיר העומדים להישרף וכבר היזהר דמם בקודש **קרעו והוציא את אמורייהו** מוציא את החלבים הקרבים על המזבח **נתנן במגיס** מניחם בקערה של כלי שרת **והקטירן על גבי המזבח** אי אפשר לומר שעכשיו הקטירים כי היה עדיין בבגדי לבן, אלא הכוונה שמניחם על מנת שיקריבם כשיגיע זמנם לאחר שיטבול וילבש בגדי זהב. **קלעו במקלעות** וקולעים את הפר והשעיר על גבי שני מוטות כשהפר והשעיר קלועים ומשולבים זה על זה, וארבעה אנשים נושאים אותם, שניים מלפנים ושניים מאחור, **והוציאן לבית השרפה**.

כתוב בתורה: "והשורף אותם יכבס בגדיו", **שואלת המשנה: ומאימתי מטמאין בגדים** מתי העוסקים בהוצאתם מטמאים בגדים? **משיצאו חוץ לחומת העזרה** את שריפת פר ושעיר לומדים משאר הנשרפים שאם את הכל שורפים מחוץ לג' מחנות – עזרה, הר הבית וירושלים, גם אותם שורפים מחוץ לג' מחנות. אם כן מדוע נאמר אל מחוץ למחנה שמשמע מחנה אחד? ללמדנו שכשיוצאים מחוץ למחנה אחד שזה העזרה כבר מטמאים בגדים. **רבי שמעון** חולק על ת"ק **ואומר משיצת האור ברבן** רק לאחר שאחזה האש ברובם מטמאים

בגדים, שנאמר: והשורף אותם יכבס בגדיו משמע שזה חל בשעת שריפה ממש, ואין הלכה כרבי שמעון.

משנה ח': הקדמה: במשנה מובאים השיטות כיצד היה הכהן גדול יודע שהגיע שער למדבר כדי שיוכל להמשיך בעבודת היום

אמרו לו לכהן גדול הודיעו לכהן גדול: הגיע שער למדבר שהשעיר המשתלח הגיע למדבר, שעד שמגיע למדבר אינו רשאי להתחיל בעבודה אחרת כפי שנאמר: "וישלח את השעיר במדבר" ורק אחר-כך "ואת חלב החטאת יקטיר", ומנין היו יודעין שהגיע שער למדבר? מספר אפשרויות לדבר: זרכיות היו עושין והרב כתב דורכיאות ערימת אבנים גדולות וגבוהות זו על גב זו ומניפין בסודרין והיו עומדים אנשים על הערימות וכאשר מסמן הראשון לשני והשני לשלישי כך עד שיודעין שהגיע שער למדבר היו יודעים שהראשון ראה כיצד דחפו את השעיר מראש ההר. אמר רבי יהודה ר"י סובר: משהגיע שער למדבר כבר נעשתה מצוות שילוחו ועל כך אפשר לחשב בפשטות מתי הגיע לשם: והלא סימן גדול היה להם: מירושלים ועד בית חדודו שלשה מילין מירושלים עד ראש – תחילת המדבר הוא מרחק שלושה מילין, הולכין מיל יקירי ירושלים מלוויים אותו שיעור מיל (שיעור תחום שבת) וחזרין מיל והחזרה לירושלים היא מיל נוסף ושוהין כדי מיל וממתנינים שיעור מהלך מיל, ויודעין שהגיע שער למדבר וכך ידעו שעבר מהלך שלושה מילין וכבר הגיע לראש המדבר. רבי ישמעאל אומר רבי ישמעאל סובר שלא צריך לעשות סימן מיוחד לכך, והלא סימן אחר היה להם: לשון של זהורית היה קשור על פתחו של היכל על פתח האולם מבחוץ היה קשור לשון של זהורית וכשהגיע שער למדבר היה הלשון מלבין וכיוון שכך לא היו צריכים סימן מיוחד כי החוט היה מלבין לסימן שהתכפרו עוונותיהם, ומתי היה החוט מלבין? כשדחף את השעיר מראש ההר וכך ידעו שנעשתה מצוותו, שנאמר: "אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו".

וכך מובא בגמרא יומא {סז' ע"א}:

ת"ר בראשונה היו קושרין לשון של זהורית על פתח האולם מבחוץ הלבין היו שמחין לא הלבין היו עצבין ומתביישין התקינו שיהיו קושרין על פתח אולם מבפנים ועדיין היו מציצין ורואין הלבין היו שמחין לא הלבין היו עצבין התקינו שיהיו קושרין אותו חציו בסלע וחציו בין קרניו אמר ר' נחום בר פפא משום רבי אלעזר הקפר בראשונה היו קושרין לשון של זהורית על פתח אולם מבפנים וכיון שהגיע שער למדבר היה מלבין וידעו שנעשית מצותו שנאמר {ישעיה א-יה} אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו.

שאלות לחזרה

משנה א'

- 1) במה צריכים השעירים להיות שווים? ומהיכן למדנו זאת?
- 2) מת אחד מהן לפני הגורל – מה יעשו? מת אחד מהם אחר הגורל – מה יעשו?
- 3) חטאת יחיד שאבדה והקריב אחרת תחתיה ונמצאה הראשונה – מה דינה?
- 4) חטאת ציבור שאבדה והקריב אחרת תחתיה ונמצאה הראשונה – מה דינה?
- 5) על מה חולקים ועל מה לא חולקים ת"ק ורבי יהודה?

משנה ב'

- 6) לשיטת מי נוסח הוידוי במשנה? ומה שיטת האחרים? ומדוע?
- 7) כורעים ומשתחוים – מה פירושו?

משנה ג'

- 8) מי מוליך את השעיר המשתלח למדבר?

משנה ד'

- 9) מפני מה עשו לו כבש מיוחד לילך בו?
- 10) מי הם אלו שמתלשים בשערו, ומפני מה נקראו בבליים?
- 11) מה המרחק מסוכה לסוכה? מהו שיעור מיל? ומדוע היו שגרסו רוס ולא ריס?

משנה ה'

- 12) מדוע אומרים לו הרי מזון הרי מים?
- 13) מפני מה אין האחרון מלווהו עד הצוק?
- 14) למה לא עשו סוכה נוספת?

משנה ו'

- 15) מה היה עושה בלשון של זהורית?
- 16) מפני מה לא קשר כולו בין קרניו או כולו בסלע?
- 17) מאימתי מטמא בגדים לת"ק ורבי שמעון? ומהיכן למדו זאת?

משנה ז'

18) והקטירן על גבי המזבח – מיד ממש מקטירן? ומה הסדר הנכון?

19) קלען במקלעות – מה פירושו?

20) מאימתי מטמאין בגדים לת"ק ולרבי שמעון? ומהיכן הם לומדים כשיטתם?

משנה ח'

21) מנין היו יודעים שהגיע שער למדבר לפי ת"ק, לפי רבי יהודה ולפי רבי ישמעאל?

בהצלחה!!!